

הפועל בפעולה: פועל לרמת המתקדמים מאת צוקי שי וגלי הומינר. ירושלים: אקדמון. תשע"ה. 147 עמודים, איורים וטבלות. 63 ש"ח.

ספרים רבים יש לתרגול הפועל; *הפועל בפעולה* עולה על כולם. כבר מהפרק הראשון ברור שלפנינו ספר יצירתי ומאתגר המציע דרכים חדשניות להקניית הרכיב המרכזי של השפה העברית.

שלא כמו כמעט כל שאר ספרי הפועל, המציגים את צורות הפועל השונות בעזרת טבלות ודורשים מהתלמידים לשבץ את הצורה הנכונה באופן מכני גרידא למשפטים בודדים שנכתבו באופן מלאכותי לצורך העניין, בנוי "הפועל בפעולה" מטקסטים נושאים המפגישים את התלמידים עם מגוון של פעלים בהקשר תקשורתי רגיל. כך, למשל, בפרק הראשון מתרגלים התלמידים את בניין פיעל שלמים בהווה, בעבר ובעתיד בעזרת טקסט אינטליגנטי רציף בן שלוש פסקאות על תכנית לימודים חדשה לתואר שני בפסיכולוגיה באוניברסיטת תל אביב. הטקסט משקף את הווי הסטודנט ונושא משמעותי ללומד הצעיר. הוא דורש מהתלמידים מחשבה מעבר להיבטים הטכניים של הדקדוק העברי.

הקטעים המשמשים לתרגול הבניינים השונים נבחרו בקפידה מסוגות שונות: מחקרים מדעיים, דיאלוגים בשפה דבורה, ענייני ספרות ותרבות, שירה ושירים מולחנים. גם הנושאים מגוונים. טקסט המורכב מפעלים בבניינים פיעל, הפעיל והתפעל מספר על בית ספר יסודי בעמק הסיליקון שבקליפורניה האוסר על תלמידיו להיעזר במחשבים – זאת, למרות שהוריהם של רבים מהם נמנים עם בכירי חברות הטכנולוגיה הגדולות כמו גוגל ואפל. הוויכוח בין התומכים בגישה הזאת לבין המתנגדים לה מספק למשתמשים בספר שדה רחב ליישום הבנתם את בניינים המתורגלים על צורותיהם ועל השימוש הנכון בהם. טקסטים דומים על קיבוץ לוטן שבערבה, המעלה את נושא האקולוגיה והקיימות (sustainability) ועל תופעת ההתמכרות לטלפונים החכמים משמשים לחיזוק הבקיאות בבניינים הפעיל-הופעל ופעל-נפעל. שירים של אהוד בנאי, של יונה וולך, של ירמי קפלן וארז ברזוליק ושל נורית זרחי מציגים פעלים בבניינים שונים ומזמינים את התלמידים להבחין ביניהם. ציטוטים מהתנ"ך הנלווים למספר קטעים חושפים את התלמידים לבניינים השונים כפי שהם משמשים בלשון המקרא.

המקוריות של הספר מתגלית גם בגישתו להצגת הפועל. בפרק הראשון נלמדים הבניינים פיעל ופועל בתור יחידה אחת. הפרקים הבאים ממשיכים את העמדת צורה פעילה מול צורה סבילה: הפעיל והופעל בפרק השני, פעל ונפעל בפרק השלישי. המבנה הזה מעניק לספר רצף הגיוני ואורגני. הצגת הבניינים והגזרות נעזרת גם בטבלות ברורות ומאירות עיניים. חידוש נוסף בספר, מועיל במיוחד, הוא פרק התשובות, המאפשר לתלמידים לבדוק את תשובותיהם לכל תרגיל.

מצאתי נקודות מעטות לביקורת. לפעמים משתמש הספר בלשון גבוהה מדי. למשל, הטקסט בעמ' 14, על פיטורי מנכ"ל של חברה פיננסית בלא סיבה מוצדקת, כאילו נלקח מעיתון כלכלי המיועד לדוברי עברית ילידיים. כמה תופעות מורפולוגיות, כגון הפיכת אות השימוש ת' בבניין התפעל לד' כשפ' הפועל הוא אות השורש ז' אינן זוכות להסבר ולתרגול מספיקים. בצד הטכני היה עוזר לציין בפרק התשובות את עמודי התרגילים שהתשובות מפנות אליהם.

ואולם יש להדגיש: אין בביקורת הזאת כדי לגרוע ממעלותיו המרשימות של הספר. הפועל בפעולה הוא ספר אינטליגנטי ואף מלהיב. תבוא הברכה על המחברים ששקדו על הכנתו והגיעו להישג מרשים.

Ronit Engel
University of Pennsylvania